

The background features abstract, overlapping shapes in shades of blue and red. A large, dark blue shape is on the left, and a large, bright red shape is on the right. These shapes overlap to create a white central area where the text is located. The overall design is modern and minimalist.

Ján Lazar

**Budovanie
základov
slovenskej
štátnosti**

VYDAVATEĽSTVO
SPOLKU SLOVENSKÝCH SPISOVATEĽOV



Ján Lazar

**Budovanie základov
slovenskej štátnosti**

Copyright © 2020 Ján Lazar
Cover design © 2020 Ľubica Končeková
Slovak edition © 2020 Vydavateľstvo Spolku slovenských spisovateľov,
spol. s r. o., Bratislava
e-mail: vsss@stonline.sk
<http://www.vsss.sk>



VYDAVATEĽSTVO
SPOLKU SLOVENSKÝCH SPISOVATEĽOV,
spol. s r. o.

Prof. JUDr. Ján Lazar, DrSc.: Budovanie základov slovenskej štátnosti
Zodpovedná redaktorka PhDr. Eva Sisková
Obálka, grafická úprava a sadzba Ľubica Končeková
Tlač P + M, s. r. o., Turany
Prvé vydanie
Vytlačené na Slovensku

ISBN 978-80-8202-112-0

Ján Lazar

**Budovanie základov
slovenskej štátnosti**

Obsah

Predhovor	11
Ján Lazar: O suverenite Slovenska	14
Ján Lazar: Štátnopolitické záujmy Slovenska	19
Ján Lazar: Veľkorysý prístup zákonodarcu Ústavné základy práv a slobôd občanov SR s osobitným zreteľom na práva príslušníkov národnostných menšín	33
Ján Lazar: Základné zahranično-politické súvislosti slovenskej štátnosti	39
Ladislav Deák / Ján Lazar: Úvaha o základnej slovensko-maďarskej zmluve	45
I. Osobitná povaha zmluvy	45
II. K slovensko-maďarským medzištátnym vzťahom	46
III. K právam maďarskej národnostnej menšiny	49
IV. Možnosti odloženia ratifikácie zmluvy	52

Ján Lazar:	
O naplnení suverenity Slovenskej republiky a posilňovaní slovenskej štátnosti	55
Ján Lazar:	
Päť rokov budovania slovenskej štátnosti	61
I. Úvod	61
II. Podmienky vzniku Slovenskej republiky	62
III. Úlohy mladého štátu a problémy s ich realizáciou	66
IV. Vzťah SR k susedným štátom	74
V. Vzťah Slovenskej republiky k EÚ a NATO	83
VI. Záver	86
Ján Lazar:	
Demontáž slovenskej štátnosti sa už začala	88
Ján Lazar:	
Ústava a aktuálne otázky slovenskej štátnosti	94
I. Základné hodnoty slovenskej štátnosti	94
II. Národný a občiansky princíp	95
III. Územná celistvosť a nedotknuteľnosť štátnych hraníc	96
IV. Štátny jazyk	99
V. Realizácia práv národnostných menšín	100
VI. Rovnoprávnosť postavenia SR v medzinárodných vzťahoch	101
VII. Východiská	102
Ján Lazar:	
Pestovanie idey slovenskej štátnosti - hlavná a trvalá úloha slovenskej inteligencie	105
Ján Lazar:	
Nesprávne tézy sledujú nelegitímne ciele	
Šesť príčin, prečo je budapeštiansky zákon o zahraničných Maďaroch pre Slovensko neprijateľný	112
Ján Lazar:	
Zamyslenie nad slovensko-maďarskými vzťahmi	117

Ján Lazar:

**Odpovede v ankete Literárneho týždenníka na tri otázky
položené pri príležitosti významných jubileí a to 25. výročia
vzniku samostatnej SR a 30. výročia založenia LT** 121

Prílohy:

**I. Stanovisko k ratifikácii základnej slovensko-maďarskej zmluvy:
Výbor Kongresu slovenskej inteligencie
a Výbor Stálej konferencie Slovakia plus** 124

**II. Memorandum slovenskej inteligencie k zákonu o Maďaroch
žijúcich v susedných štátoch** 134

**III. Stanovisko Matice slovenskej
k zriadeniu maďarskej univerzity v Komárne** 142

Záver 149

Predhovor

Predložená publikácia predstavuje súbor článkov, úvah, esejí, či referátov, prednesených na konferenciách alebo zhromaždeniach slovenskej inteligencie, ktoré boli uverejnené v dennej tlači, v časopisoch, v zborníkoch a výnimočne aj samostatne v priebehu rokov 1993 až 2009 s tematickou orientáciou na otázky slovenskej štátnosti, pričom zoradenie jednotlivých príspevkov je chronologické. Tento prístup umožnil, aby pri rozboře, úvahe alebo formulovaní stanoviska k určitej otázke týkajúcej sa slovenskej štátnosti, boli v širšom spoločensko-politickom kontexte primerane zohľadnené aj konkrétne vnútroštátne i medzinárodné súvislosti. Z toho vyplýva, že v publikácii môžeme sledovať dosť názorne nielen jednotlivé fázy vývoja slovenskej štátnosti, ale aj ich ovplyvňovanie, či už v pozitívnom alebo negatívnom zmysle.

Po obsahovej stránke v príspevkoch sa pojednáva viac-menej o všetkých základných otázkach týkajúcich sa slovenskej štátnosti, akými sú suverenita, národno-štátne záujmy, podstata a povaha národného štátu, národný a občiansky princíp, Slovenská republika ako národný štát, práva príslušníkov národnostných menšín a ich ochrana, ústavnoprávne základy slovenskej štátnosti, jej medzinárodné súvislosti a celý rad ďalších aspektov.

Najkomplexnejšie prierezové pojednanie k danej téme predstavuje stať napísaná pri príležitosti piateho výročia vzniku SR, ktorá

bola uverejnená ako samostatná publikácia pre reprezentačné účely Ministerstva zahraničných vecí a vlády SR, a preto bola vydaná popri slovenskom jazyku aj v anglickom, nemeckom, francúzskom a španielskom jazyku a primerane tomu sa jej dostalo širokej medzinárodnej publicity. V tejto rozsiahlejšej stati sa podrobne rozoberajú vnútorné a medzinárodné podmienky vzniku Slovenskej republiky, úlohy mladého štátu, ich postupné plnenie, vzťahy k susedným štátom ako aj vzťahy k Európskej únii a NATO. Pritom sa autor nevyhýba ani problémom, ťažkostiam, prekážkam, ktoré od samého začiatku budovanie slovenskej štátnosti sprevádzajú, pričom niektoré z nich už boli zakódované pri samotnom vzniku nového štátu a ako ukázal neskorší vývoj, stali sa z nich brzdiace elementy v celom procese upevňovania a posilňovania slovenskej štátnosti a pretrvávajú často až doposiaľ.

Na viacerých miestach a z rôznych aspektov sa osobitná pozornosť venuje otázkam a problémom slovensko-maďarských vzťahoch a to v dvoch rovinách: jednak na úrovni medzištátnych vzťahov ako aj v súvislosti s problémom úpravy a stupňa ochrany práv príslušníkov maďarskej národnostnej menšiny žijúcej na území SR. Ide menovite najmä o interpretáciu medzištátnej základnej slovensko-maďarskej zmluvy z roku 1995, formulovanie stanoviska k maďarskému zákonu o Maďaroch žijúcich v susedných štátoch, o zriadení maďarskej univerzity v Komárne a viacerých s tým súvisiacich otázkach. Tieto úvahy a analýzy viedli autora k tomu, aby v patričných súvislostiach vyjadril niektoré zovšeobecnené závery a poznatky, ktoré sú príznačné v uvedených vzťahoch a svojím spôsobom predznačujú možnosti i vývojové tendencie v prítomnosti i v neďalekej budúcnosti.

Vzhľadom na historicky pomerne krátke obdobie existencie demokratickej slovenskej štátnosti možno usudzovať, že otázky, problémy, ťažkosti, brzdiace elementy ako aj ich naznačené možné riešenia, o ktorých sa v predloženej publikácii v kontexte doterajších vývojových fáz hovorí, sú nepochybne aktuálne nielen v súčasnosti, ale zrejme budú, i keď možno v inej podobe, tiež v nasledujúcich rokoch. Stretávame a budeme sa s nimi stretávať, pravda za predpokladu, že budeme chcieť napredovať v procese upevňovania a nie oslabovania slovenskej štátnosti. Nebude to cesta krátka ani ľahká ani jednoduchá. Doposiaľ boli vybudované iba základné piliere slo-

venskej štátnosti. Doba, kedy budeme môcť povedať, že slovenská štátnosť je stabilizovaná, obsahovo naplnená a bez relevantných výhrad a pochybností kohokoľvek, natrvalo ukotvená v tomto stredo-európskom priestore, ešte nenastala. Aby sa čo najskôr stala skutočnosťou, je potrebné vyvinúť v tomto smere ešte väčšie a najmä koncentrovanejšie úsilie vyvierajúce a opierajúce sa o celonárodnú jednotu. A práve táto esenciálna zložka slovenskej štátnosti predpokladajúca u väčšiny obyvateľstva silné vedomie pozitívneho vzťahu k vlastnému štátu sprevádzané patričnou hrdosťou na slovenskú štátnosť, je jej najslabším miestom. Z jednoznačnej a nevyhnutnej spoločenskej potreby tento stav zmeniť k lepšiemu, nepochybne vyplýva aj významná a nezastupiteľná úloha slovenskej inteligencie a vlasteneckej výchovy, najmä mladej generácie. Od dosiahnutého stupňa vlastenectva a národnej vyspelosti sa odvíja pevnosť všetkých pilierov slovenskej štátnosti.

Vychádzam z presvedčenia, že vzhľadom na všetky tieto okolnosti vyvolá publikácia pozornosť najmä všetkých tých príslušníkov slovenskej inteligencie, ktorí sa bližšie zaujímajú o doterajší vývoj slovenskej štátnosti a meritórne o jej jednotlivé aspekty, vrátane pretrvávajúcich problémov, omylov, ťažkostí, prekážok i naznačených možností ich riešenia.

Autor

O suverenite Slovenska

Početné štátovedecké a právovedecké encyklopédie podávajú pojem suverenity štátu. Napriek rôznostiam všetky sa zhodujú v jej základnej charakteristike ako stavu nezávislosti určitej štátnej moci na akejkoľvek inej moci, ako vo vnútri hraníc tohto štátu, tak aj mimo nich. Pritom treba rozlišovať stav existujúci pri vzniku štátu, keď sa formálne nadobúdajú atribúty suverenity od následného faktického stavu napĺňania a uplatňovania všetkých znakov suverenity štátu vo vnútri i navonok.

Ak vo svetle týchto exaktných kritérií skúmame a analyzujeme vznik a doterajší osemmesačný vývoj slovenského štátu musíme konštatovať, že kým v prvej fáze, t. j. pri jeho vzniku, nepochybne všetky formálne atribúty suverenity boli dané, sotva to isté možno odôvodnene tvrdiť aj o fáze druhej, t. j. fáze, v ktorej sa činnosťou štátnych orgánov konkrétny obsah suverenity v každodennom živote má napĺňať. Príčiny takého stavu sú vonkajšie (medzinárodné) i vnútorné (t. j. vnútroštátne), objektívne (prameniace z ekonomických a geopolitických daností sprevádzajúcich vznik každého nového štátu) i subjektívne (vyplývajúce najmä z nestabilného postavenia niektorých štátnych orgánov, z ich slabosti, nekompetentnosti a v neposlednom rade tiež z nízkeho alebo nulového stupňa národného uvedomenia niektorých reprezentantov a pracovníkov určitých štátnych orgánov).

Mocenské vplyvy a zásahy spochybňujúce, ohrozujúce, alebo narušujúce nezávislosť slovenskej štátnej moci pramenia bezprostredne najmä z maďarských zdrojov a čiastočne v zoslabenej podobe i zo zdrojov ČR. Tieto sa prejavujú, resp. pôsobia buď priamo alebo sprostredkované cez rôzne transmisie, dokonca niekedy prostredníctvom niektorých medzinárodných organizácií, akou je napr. Rada Európy, Stredoeurópska iniciatíva a pod., ktoré konajú pod vplyvom nepravdivých informácií pochádzajúcich z uvedených dvoch zdrojov.

Poručníctvo sa postupne vytráca

Takéto vplyvy a zásahy z českej strany majú svoj pôvod v určitých tradíciách dlhoročného spolužitia v jednom štáte so slovenským národom, ktoré kontinuálne s určitou dávnou zotrvačnosťou ešte stále pôsobia aj v nových štátových podmienkach. Sú to prejavy paternalizmu, poručníctva, reziduí v myslení so sklonom považovať Slovensko za akési „nesamosprávne“ územie. Ukazuje sa, že javov takejto proveniencie aspoň na strane českých štátnych orgánov a ich predstaviteľov neustále ubúda. Vyskytujú sa ešte sporadicky na rôznych úrovniach pri delení majetku, nehovoriac už o činnosti masovokomunikačných prostriedkov a predstaviteľov politických strán, kde sa ešte často objavujú nielen radou, ako majú Slováci určité veci riešiť, ale aj konkrétnymi tlakmi smerujúcimi k určitým, pre Slovensko nevýhodným riešeniam a pod. Aj zásahov do vnútorných vecí Slovenska zo strany politických strán je dosť.

Tak či tak, vývoj ukazuje, že národnoštátne záujmy ČR a SR sa preda len na „najvyššom poschodí“ tvorby politickej stratégie oboch republík identifikujú, o čom svedčí čoraz častejšie sa vyskytujúca vzájomná podpora v dôležitých zahraničnopolitických otázkach. A preto zo strany ČR nehrozia trvalé a vážnejšie zásahy do suverenity Slovenska a pokiaľ sa určité vplyvy tohto druhu ešte aj teraz vyskytujú, majú výrazne klesajúcu tendenciu.

Kvalitatívne odlišná situácia sa vytvorila v prípade negativistického pôsobenia z kruhov maďarských štátnych, politických i spoločenských inštitúcií, ich vplyvných reprezentantov voči slovenskej štátnosti. Konečným účelom i cieľom týchto činností je idea vytvorenia „veľkého Uhorska“ ktorej uskutočneniu celkom prirodzene stojí

v ceste suverénne, demokratické, samostatné a stabilné Slovensko. Už doterajšie konkrétne kroky z maďarskej strany ukazujú, že popri snahách dosiahnuť uvedený cieľ sa zrejme postupuje podľa pripraveného strategického plánu, smerujúcemu k destabilizácii v tomto regióne Európy, k spochybňovaniu hraníc so susedmi, vrátane Slovenska. Ako súčasť týchto zámerov má byť použitá, či zneužitá práve národnostná otázka a vôbec postavenie maďarskej národnostnej menšiny na Slovensku i v iných susedných krajinách. Preto majú pri realizácii týchto zámerov osobitné miesto maďarské politické strany a najmä ich predstavitelia na Slovensku, ktorých činnosť, ako sa ukazuje, je v poslednej dobe plne zosynchronizovaná pri realizácii uvedených strategických zámerov.

Čeliť stupňujúcim sa invektívam

Z týchto dôvodov maďarská politika v rôznej podobe od samého vzniku samostatného Slovenského štátu smerovala k vyvíjaniu nátlakov, k spochybňovaniu suverenity štátnej moci slovenských štátnych orgánov a ovplyvňovaniu konkrétnych zahraničnopolitických i vnútroštátnych iniciatív a opatrení. K osobitnému vyhroteniu napätia došlo pri vstupe Slovenskej republiky do Rady Európy, keď sme sa dostali vinou a z iniciatív maďarskej politiky do ponižujúceho postavenia, do postavenia takmer nesvojprávneho štátu, na území ktorého sa niekoľko týždňov za sebou striedali medzinárodné komisie skúmajúce - opäť a opäť z iniciatívy Maďarska a maďarských strán na Slovensku - mnohokrát overené elementárne známe fakty o vysokej úrovni zabezpečenia práv národnostných menšín. Najnehoráznejšie na tom je, že sa tak robilo a robí z iniciatívy toho štátu, ktorý evidentne desiatky rokov robí v praxi politiku nemilosrdnej asimilácie, maďarizácie príslušníkov národnostných menšín žijúcich na jeho území. V takýchto podmienkach sa zrodili aj známe odporúčania Rady Európy, prostredníctvom ktorých sa robí neprímeraný a neprípustný nátlak na orgány nášho štátu, aby sám pripravil a prijal rozhodnutia, ktoré by v konečnom dôsledku mohli viesť k dezintegrácii štátu a narušeniu jeho územnej celistvosti. Treba povedať, že značná časť našich štátnych orgánov i jej reprezentantov nerátala a ako ukazuje posledný vývoj, ani nie je pripravená, resp. niekedy ani ochotná čeliť

masívnym a premysleným stále sa stupňujúcim invektívam, tlakom a vplyvom z maďarskej strany. O realnosti takéhoto hodnotenia situácie svedčia skutočne početné prípady z nedávnej minulosti. Ešte máme v čerstvej pamäti ako sa minister zahraničných vecí Maďarska G. Jeszenszky aktívne zúčastnil na konferencii „Karpatských Maďarov“ vo Vysokých Tatrách. Jej konanie určite nie je v súlade s našimi národno-štátnymi záujmami, veď Maďarsko vôbec nie je karpatskou krajinou, ale mohlo by sa ňou stať v prípade revízie hraníc. To vyvoláva niekoľko otázok: Prečo naše štátne orgány vôbec trpia na území Slovenskej republiky konanie podujatí tohto druhu? Tlmočilo aspoň MZV SR ministromi Jeszenskému nevôľu našich predstaviteľov s týmto jeho neprípustným politickým počínom a vyslovilo súčasne želanie aby v budúcnosti upustil od takýchto „výjazdov“ na Slovensko? Len ťažko si možno predstaviť, žeby nemecký minister zahraničných vecí prišiel na konferenciu zahraničných Nemcov konanú na území Francúzska, a tam by v akejkoľvek podobe, čo i len náznakom spochybňoval Francúzsko – nemecké hranice v súvislosti s navrátením Alsaska – Lontrinska Francúzsku po II. svetovej vojne. Mohlo by sa to kvalifikovať celkom iste ako zásah do suverenity francúzskeho štátu.

Neváhajme, konajme suverénne!

Rovnako prišiel prednedávnom do Jelenca István Csurka, známy maďarský iredentistický politik a na zhromaždení horlil za udelenie autonómie pre maďarskú menšinu na Slovensku. Nikto sa mu v tom nepokúsil zabrániť a zdá sa, že ani v budúcnosti sa nikto v takýchto prípadoch nechystá zo strany našich orgánov urobiť rázne opatrenia, aby sa také veci nezlučiteľné so suverenitou štátu nemohli opakovať.

Ďalej v Kráľovskom Chlmci založila Ekonomická univerzita z Budapešti svoje detašované pracovisko bez súhlasu našich orgánov a MŠ doposiaľ na to ani adekvátne nereagovalo. Je možné si predstaviť, aby Univerzita Komenského v Bratislave založila v Szege-de svoju pobočku bez súhlasu maďarských orgánov? A tak by sme mohli pokračovať ďalej vo výpočte podobných prípadov.

Tieto i ďalšie prípady svedčia o tom, že maďarské oficiálne miesta sa k nášmu štátu a k našim štátnym orgánom správajú nie-

kedy ako k štátu nesvojprávne, k nesuverénne a neplnohodnotnému. Viaceré miestne mocenské orgány na juhu Slovenska začínajú knať pod vplyvom a z podnetov pochádzajúcich z maďarského územia. Netreba zdôrazňovať, aký negatívny vplyv to všetko má nielen na maďarské obyvateľstvo v Maďarsku a na Slovensku, ale aj na slovenské obyvateľstvo.

Pre proces naplňania suverenity slovenského štátu a jeho mocenských orgánov je tento vývoj nebezpečný, musí sa veľmi radikálne a okamžite zmeniť v tom zmysle, že všetky slovenské mocenské orgány si musia plniť dôsledne svoje funkcie v súlade so zákonom tak, ako je to bežné vo všetkých iných štátoch. Inak sa vystavujeme nebezpečenstvu, že aj u ostatných štátov vyvoláme dojem, že nie sme schopní ani v relatívne priaznivých medzinárodných podmienkach sami si spravovať na úrovni našej doby svoje veci a že voči tomuto štátu si bude môcť dovoliť hocikto hocičo. Osemmesačné trvanie slovenskej štátnosti musí stačiť k tomu, aby si zodpovední štátni a politickí predstavitelia na všetkých úrovniach tieto závažné súvislosti naliehavo uvedomili a vyvinuli maximálne úsilie, aby sa deklarovaná suverenita štátnej moci Slovenskej republiky aj vo svojej funkčnej úplnosti prejavovala a to ako vo vnútri štátu, tak aj navonok.

Ján Lazar: O suverenite Slovenska

In: Slovenská Republika 4. októbra 1993, s. 7

Štátnopolitické záujmy Slovenska

(Úvaha o medzinárodnom kontexte)

1. Slovenská republika ako suverénny štát a súčasne ako samostatný subjekt medzinárodného práva vstúpila do spoločenstva štátov pred rokom a v priaznivých medzinárodných podmienkach. Spolu s prirodzene dozretými vnútornými predpokladmi spôsobili, že vznik nového štátu sa udial úplne pokojnou cestou pri zachovaní všetkých demokratických postupov. Už tento fakt predznačil v pozitívnom zmysle správanie sa väčšiny štátov svetového spoločenstva k nášmu novému štátu. Prejavilo sa to jednoznačne v jeho akceptácii, v hromadnom medzinárodnom uznávaní aj v nadväzovaní diplomatických stykov na najvyššej úrovni. V nadväznosti na to nasledovalo veľmi skoré prijatie Slovenska do OSN aj do ďalších svetových, európskych a regionálnych medzinárodných organizácií a inštitúcií.

Slovensko determinované vnútorným demokratickým usporiadaním a ako právny štát s charakterizujúcou štruktúrou tvorby a fungovania štátnych orgánov od samého začiatku svojej existencie prejavovalo intenzívne svoju európsku orientáciu a primerane tomu sa zapojilo a zapája do európskych ekonomických, politických, kultúrnych aj vojenských štruktúr. Tieto snahy majú takú istú povahu aj intenzitu ako podobné snahy iných stredoeurópskych štátov.